Teknologiateollisuus

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Lausunto koskien valtioneuvoston selontekoa Suomen kestävän kasvun ohjelmasta VNS 6/2020 vp

Teknologiateollisuus ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää kunnioittaen seuraavaa:

Yleistä

Eurooppa-neuvosto sopi heinäkuussa 750 miljardin euron Next Generation EU -elpymispaketista, josta 390 miljardia on avustusta ja 360 miljardia jäsenmaille myönnettävää lainaa. Rahoitusta myönnetään kansallisten investointisuunnitelmien perusteella. Teknologiateollisuus ry jakaa Euroopan Komission linjauksen, jonka mukaan elpymispaketista rahoitettavien hankkeiden tulee keskittyä kilpailukyvyn parantamiseen, vihreän siirtymän vauhdittamiseen sekä digitalisaation edistämiseen.

Elpymispaketin tulee vahvistaa taloutta tukemalla yritysten uudistumista sekä lisäämällä työllistymismahdollisuuksia ja osaamista. Jotta tämä toteutuisi, valtaosa elpymispaketin rahoista tulee ohjata tulevaisuuden kasvualoille. Näin myös parannetaan työllisyyttä, lisätään investointeja ja edistetään vientiä. Elvytystoimien tulee olla tehokkaita, markkinaehtoisia, teknologianeutraaleja ja yrityslähtöisiä.

Valitsemalla rajallinen määrä isoja teemoja saadaan aikaan suuri vaikuttavuus. Toimenpiteiden on tuotava elinkeinoelämälle kilpailuetua ja vauhditettava yksityisiä investointeja, joiden avulla Suomen talous saadaan nopeasti ja kestävästi kasvuun. Toimet, jotka eivät paranna Suomen elinkeinoelämän kilpailukykyä ja uudistumista, tulee rahoittaa muualta kuin elpymispaketista.

Suomi on tiennäyttäjä Euroopassa sekä yhteiskunnan digitalisaatiossa että hiilineutraaliuden saavuttamisessa. Näitä vahvuuksia tulee vahvistaa suuntaamalla elpymispaketti näihin teemoihin ja nimenomaan yritysten uudistumisen, kasvun ja viennin tukemiseen. Näin luodaan Suomeen uusia viennin tukijalkoja, työpaikkoja, kasvua ja hyvinvointia.

Esitämme seuraavilla sivuilla ehdotuksemme kestävän kasvun ohjelman kaikkien painopisteiden suuntaamiseen.

Teknologiateollisuus ry

Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.teknologiateollisuus.fi
Y-tunnus: 0215289-2

Painopiste 1: Koulutuksella ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle

Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan lisärahoitus elpymispaketin kautta on välttämätöntä elinkeinoelämämme uudistumiskyvyn turvaamiseksi. TKI-avustusten tasonnoston lisäksi yrityksille tulisi elpymispaketissa ohjata rahoitusta, joka on tarkoitettu TKI-yhteistyöhön tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen kanssa (PPP-kumppanuudet). Tämä myös parantaisi koulutuksen työelämärelevanssia lähentämällä korkeakouluja ja yrityksiä sekä edistäisi koko työuran läpi jatkuvan oppimisen toteutumista.

Osaamistason nostamiseksi, osaajapulan lievittämiseksi ja työn muutoksen ennakoimiseksi tulisi rahoittaa yritysten tarpeisiin vastaavia jatkuvan oppimisen malleja.

Selonteon tekstissä korostuu julkisen sektorin vetovastuu ja aloitteellisuus. Tämä ajattelu näyttää koskevan myös PPP-kumppanuuksia, mutta se ei johda hyvään lopputulokseen. Yritysten rooli on johtaa kumppanuuksien muodostumista, jotta niistä saadaan toimivia ja tuloksellisia. Kun yritykset ovat keskeisesti mukana määrittelemässä tavoitteita ja osallistuvat merkittävällä omalla rahoituspanoksella, toiminta on automaattisesti tarvelähtöistä. Yritysten oma panostus TKI-toimintaan lisääntyy ja kumppanuuksista syntyy uutta kilpailukykyistä korkean arvonlisän liiketoimintaa, työpaikkoja ja vientiä.

Selonteossa mainittujen osaamista koskevien toimien elvyttävä vaikutus on suurelta osin hyvin epäsuora ja sangen hidasvaikutteinen. Elpymispaketin rahoitusta ei kannata käyttää korkeakoulujen aloituspaikkojen määräaikaiseen lisäämiseen, vaan budjettikehyksistä tulee etsiä pysyvät ratkaisut tarpeen mukaisten tutkintomäärien turvaamiseksi osaamistarvealoille.

Teknologiateollisuuden esityksiä konkreettisiksi hankkeiksi

- Business Finlandin avustusvaltuuksien perustason nosto 100 milj. euroa / vuosi (4 % tavoite).
- Uudet julkisen ja yksityisen sektorin PPP-kumppanuudet 100 milj. euroa / vuosi.
- Tutkimusinfrastruktuurit ja innovaatioympäristöt: PPP-rahoitteisiin yhteishankittaviin TKI-infroihin julkinen rahoitus 100 milj. euroa.
- Nopeavaikutteiset toimet yritysten tarpeiden mukaisen jatkuvan oppimisen lisäämiseksi.

Painopiste 2: Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta

Kestävän kasvun ohjelma on suunnattava rajalliseen määrään hankkeita, jotta Suomeen syntyy vahvoja, vaikuttavia, työllistäviä ja uutta luovia yrityskonsortioita.

Yritysten ison mittakaavan demonstraatio- ja pilottihankkeille tulee luoda tarvittava avustusmuotoinen rahoitusinstrumentti (investointiavustus) joko Business Finlandille tai ministeriöihin. Demonstraatioilla tarkoitetaan tuotekehitysvaiheen jo ohittaneita ja kaupalliseen vaiheeseen siirtymässä olevia teollisen mittakaavan hankkeita, joilla kehitetään ja laajennetaan vähähiiliteknologioiden käyttöä. Etusijalle tulee asettaa ratkaisut, joilla on globaalisti suuri kädenjälki- ja vientipotentiaali.

Teknologiateollisuuden esityksiä konkreettisiksi hankkeiksi

- Käynnistetään vähähiilisyystiekarttojen toteutus ja tehostetaan kiertotaloutta. Otetaan käyttöön määräaikainen kiertotalouden investointituki teollisen mittakaavan kiertotaloushankkeissa. Lisätään energiatukea vähähiilisyyttä edistävien energiasektorin investointien vauhdittamiseksi. Luodaan avustusinstrumentti vähähiilisyyttä edistävien digitaalisten investointien edistämiseksi.
- Vauhditetaan vetyklusterin toimintaa ja käynnistetään vetytalouden pilotti-, demonstraatio- ja investointihankkeita. Vety on keskeisesti mukana EU:n energia-agendalla Vety-IPCEI -aloitteessa. Hankkeita on mahdollista toteuttaa esim. Kymin, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen sekä neljän Pohjanmaan maakunnan alueilla.
- Rahoitetaan uusien kierrätysteknologioiden (mm. sähkö- ja elektroniikkaromu, mineraalit, kuonien ja sivuvirtojen hyödyntäminen, muovien kemiallinen kierrätys, CCU) kehittämiseksi tarvittavat demonstraatiot ja pilottihankkeet. Konsortiosuunnitelmia on jo esim. Keski-Suomessa sekä Länsi-Pohjassa.
- Kehitetään energiatehokkaat vihreät datakeskukset, hajautetut pilvi- ja sumupalvelut sekä uudet materiaalit (grafeenit/nanosirut) ja dynaamisesti konfiguroitavat sirut. Hyödynnetään datakeskusten hukkalämpö. Hankkeita on suunnitteilla jo Uudellamaalla.
- Toteutetaan Metallinjalostajien tutkimusagenda vähähiilisyystavoitteen saavuttamiseksi. Tällä agendalla voidaan saavuttaa 6 Mt CO2/vuosi päästövähennykset sekä 4000–8000 uutta työpaikkaa.
- Toteutetaan Meriteollisuuden vähähiilisyysohjelma: Uusiutuvat polttoaineet, hybridisaatio sekä sähköistäminen ja automaatio. Panostukset yhteiskäyttöiseen tutkimusinfraan ja ison mittakaavan pilottien rahoitus.

Painopiste 3: Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen

Teknologiateollisuuden ja EK:n yhteisen näkemyksen mukaan painopisteen toimenpiteet vaativat konkretisointia ja vahvempaa yritysnäkökulmaa. Team Finlandin julkisten verkostojen vahvistaminen tulee toteuttaa suuntaamalla julkisen sektorin voimavaroja uudelleen. Elpymispaketin rahoitusta ei tule käyttää julkisen sektorin kasvattamiseen, vaan markkinoilta löytyvien yksityisten palvelujen vahvistamiseen ja käytön tukemiseen.

Teknologiateollisuuden esityksiä konkreettisiksi hankkeiksi

- Viennin ostajaluotto-ohjelma pk-yrityksille. Suomalaisilta viejiltä puuttuvat pienten vientikauppojen rahoituksen työkalut. Niitä tulee kehittää kilpailijamaiden tasolle. Luodaan Finnveralle pk-yrityksille suunnattu pienten vientikauppojen (alle 20M€) rahoitusohjelma taloudellisen elpymisen ja kansainvälisen kasvun tueksi.
- Kokonaisratkaisujen kysyntään vastaaminen. Luodaan uusia vientiohjelmia kokonaisratkaisujen tarjoamiseksi koskemaan eri toimialojen tuotteita ja palveluita, eli ns. avaimet käteen -ratkaisuja. Ohjelmassa huomioidaan ratkaisujen tarjoajien rajapinta asiakkaan suuntaan. Kehitetään esimerkiksi hankekohtainen y-tunnus.
- Tuetaan Business Finlandin osarahoittamien yritysvetoisten ekosysteemihankkeiden ja muiden yritysverkostojen innovaatiohankkeiden vientiponnisteluja. Esimerkiksi vety- ja akkuklusterin yritysten kokoaminen yhteen ja yhteisen tarjoaman kehittäminen, meriteollisuuden sektorirajat ylittävä arvoverkko (autonominen meriliikenne), kaivosteollisuuden, metallinjalostajien ja laite- ja konevalmistajien yhteistyöverkostot. Myös mobiilin 5G/6G-, puolijohdeteknologioihin ja ohjelmistoihin, tekoälyyn ja kvanttiteknologiaan liittyvien osaamisten yhdistäminen tarjoaa suuria mahdollisuuksia datatalouden ja kiertotalouden näkökulmasta. Sovelluskohteita löytyy eri sektoreilta, esim. energia, liikenne, rakennettu ympäristö. Useilla näistä on myös suora kytkentä Euroopan strategisiin arvoverkkoihin.
- Digital Fast Track. Perustetaan Digital fast track ohjelmistoalan viennin vauhdittamiseksi yritysvetoisena PPP-kumppanuutena.
- Pk-yritysten vientipalvelut. Kootaan uusia teemoittaisia vientipalvelukokonaisuuksia, kuten tieto- ja kyberturvaan liittyvät palvelut ja digitaaliset terveys- ja hyvinvointipalvelut. Molemmilla alueilla toimii monia pk-yrityksiä ja yhteistarjoaman kehittäminen ja yhteiset vientiponnistelut lisäisivät niiden mahdollisuuksia globaaleilla markkinoilla.

Painopiste 4: Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen

Teollisuuden digitalisaatio tulee nostaa keskeiseksi painopistealueeksi suunnitelmassa. Digitalisaatio, uusi valmistusteknologia ja uudet materiaalit mahdollistavat uudet innovaatiot ja kestävän liiketoiminnan mallit ja parantavat tuottavuutta jopa eksponentiaalisesti. Niiden hyödyntäminen vaatii investointeja tutkimukseen, teknologiaan ja osaamiseen. Rahoitettavien investointien tulee tukea parhaalla tavalla elinkeinoelämän kansainvälistä kilpailukykyä.

Kiitämme reaaliaikatalouden nostamista keskeiseksi osaksi ohjelmaa. Reaaliaikatalouden ratkaisut edistävät taloushallinnon, kirjanpidon ja verotuksen digitalisointia, automatisaatiota ja toimivuutta, sekä harmaan talouden torjumista. Reaaliaikatalous tehostaa merkittävästi yhteiskunnan toimintaa ja tuo säästöjä yksityiselle ja julkiselle sektorille.

Teknologiateollisuuden esityksiä konkreettisiksi hankkeiksi

- Perustetaan yritysten ja tutkimuksen yhteinen Advanced Manufacturing Network -verkosto parantamaan keskeisen vientiteollisuuden globaalia kilpailukykyä, kestävää uudistumista ja digitalisaatiota, ja nostamaan alan tutkimuksen ja koulutuksen tasoa. Tavoitteena on 200 M€ tutkimus- ja innovaatiokokonaisuus 5–6 vuoden aikana. Verkosto:
    - määrittelee strategisen innovaatioagendan teollisuuden kilpailukyvyn varmistamiseksi,
    - hankkii uusinta teknologiaa ja tutkimusinfroja hyödynnettäväksi yritysten ja tutkimusorganisaatioiden yhteisissä osaamiskeskittymissä ja yhteistyöverkostoissa,
    - käynnistää tki-ohjelmia ja hankkeita, joissa osapuolina ovat yritykset, tutkimuslaitokset, korkeakoulut ja muut julkiset toimijat (PPP-kumppanuus),
    - tunnistaa tulevaisuuden osaamisalueet ja vahvistaa koulutus- ja tutkimustoimintaa, joka tukee yritysten liiketoiminnan kestävää kasvua ja uudistumista, sekä
    - auttaa PK-yrityksiä käynnistämään ja kehittämään innovaatiotoimintaansa ja pääsemään alkuun digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämisessä.
- Suomi lähtee mukaan perusteilla olevaan mikroelektroniikka ja saavutettavuus (connectivity)-IPCEI-hankkeeseen. Suomalaisen mikroelektroniikkaklusterin kilpailukyvyn, kehittymisen ja viennin kasvun varmistamiseksi elpymispaketista tulee kohdistaa 150 M€ mikroelektroniikka-IPCEIn kansalliseen rahoitukseen. Kansallinen IPCEI-aiehaku tulee järjestää heti vuoden 2021 alussa.
- Tuetaan luottamuspalvelujen Findy-alustan kehittämistä nykyistä turvallisemman, kilpaillun edelläkävijämarkkinan kehittämiseksi. Findy-verkon avulla vahvistettuja tietoja jakamalla eri osapuolet voivat asiointitilanteissa luottaa toisiinsa. Rajat ylittävät luottamuspalvelut muodostavat skaalautuvan pohjan luotettavalle digitaaliselle pehmeälle infrastruktuurille. Findyn kehittäminen tarvitsee 6 M€ julkisen tuen käynnistysvaiheen 2021-24 aikana.
- Vauhditetaan 5/6G-teknologian kehittämistä ja hyödyntämistä teollisuudessa.
- Rakennetaan toimiva datatalous perustuen avoimiin standardeihin ja toimiviin verkostoihin. Luodaan toimivat sähköiset identiteetit myös yrityksille, toimivat Oma-Data-ratkaisut, joustava sähköinen tunnistaminen, sekä tekoälyn eettiset periaatteet. Kehitetään palvelut/ratkaisut dataan perustuville yritysverkostoille, kuten sääntökirjat, rajapinnat ym. työkalut, sekä tehdään tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Ohjataan julkisomisteiset yhtiöt datatalouden vetureiksi verkostoissaan. Luodaan digitaalinen tuotepassi vauhdittamaan kestävää kehitystä ja kiertotaloutta. Avataan kaikkien liikennemuotojen julkisten tahojen keräämä liikennedata reaaliaikaisesti hyödynnettäväksi.
- Tuetaan RTE-kokonaisuutta, mm. eKuitti-infran rakentamiseksi yritysten sitä koskeviin TKI-kehittämishankkeisiin ja järjestelmäuudistuksiin.

Painopiste 5: Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen

Selonteon viides painopiste on sisällöllisesti kannatettava. Mukana on tärkeitä asiakokonaisuuksia, kuten yritysyhteistyö TE-palveluissa, työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton lupaprosessien nopeuttaminen sekä rakennemuutosten hallinta.

Selonteossa on mukana paljon työvoimapalvelujen parantamiseen liittyviä asioita. Aktiivisen työvoimapolitiikan kohdalla on mainittu digitaaliset ratkaisut sekä erikseen osaamisen tunnistamiseen liittyvät digitaaliset ratkaisut. Kannatamme selonteon yllä mainittuja kirjauksia.

Teknologiateollisuuden esityksiä konkreettisiksi hankkeiksi

- Ohjelmaan tulee sisällyttää uudelleentyöllistymisen ja yrittäjyyden tukiohjelma, jossa hyödynnetään ajasta ja paikasta riippumattoman työn kasvavat mahdollisuudet.
- Tukiohjelma tulee toteuttaa kehittämällä dataan ja tekoälyyn perustuva järjestelmä työllistämisen edistämiseen, osaajatarpeiden ennakointiin sekä täydennys- ja muuntokoulutuksen ennakoivaan suuntaukseen.
- Kehitetään digitalisaatiota edistävää jatkuvan oppimisen tarjontaa järjestelmän tuottaman tiedon pohjalta.

Painopiste 6: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen

Merkittävä osa terveysalan investoinneista kohdistuu tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Kilpailukyvyn vahvistaminen edellyttää investointeja tutkimusympäristöön – myös yksityisiä kansainvälisiä investointeja. Suomen tuleekin rivakasti rakentaa kilpailukykyinen ja houkutteleva toimintaympäristö, jotta se menestyy tiukassa globaalissa kilpailussa terveysalan tutkimus- ja tuotantoinvestoinneista.

Kun toimintaympäristöä kehitetään investointimyönteiseksi ja hyödynnetään digitaalisia välineitä ja uusia innovaatioita, parannetaan terveydenhuollon vaikuttavuutta ja suomalaisten potilaiden sote-palveluita. Samalla syntyy yhteistyötä ja innovaatioita vientiin.

Teknologiateollisuuden esityksiä konkreettisiksi hankkeiksi

- Nykyisiä ekosysteemihankkeita ja niiden toimintamalleja voidaan hyödyntää nykyistä enemmän kasvun edistämiseksi. Clever Health Network ja Finngen tarvitsevat rinnalleen ja jatkokseen muita laajoja yhteishankkeita, joita voitaisiin tukea elpymispaketilla, infrastruktuurin kehittämisellä ja mahdollistavalla sääntelyllä.
- Terveysalan kehittymistä entistä mahdollistavammaksi voidaan tukea myös mm. arvoketjuilla ja toimialat ylittävillä elinkeinorakenteilla; esimerkiksi lääke- ja terveysteknologiateollisuuden ratkaisuja hyödyntämällä ja ohjelmistoja kehittämällä.

- Pitkän aikajänteen kehittämishankkeilla voidaan uudistaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa aidosti tiedolla johtaen. Tällainen hanke voisi olla rakenteelliseen tietoon perustuvan Kanta 2.0:n rakentaminen ja sen yhteensopivuuden varmistaminen Kanta 1.0:n kanssa niin kauan, kun järjestelmien tulee toimia rinnan. Samalla varmistetaan liityntä alueellisiin potilastietojärjestelmiin, Findataan, Tilastokeskukseen ja kansallisiin laaturekistereihin.
- Hankkeet ovat parhaimmillaan pitkäjänteisiä julkisen ja yksityisen sektorin tiiviitä yhteistyöhankkeita. Mukaan tarvitaan myös potilasjärjestöt, joilla on osaamista ja tietoa sote-palveluiden käyttäjien tarpeista. Tavoitteet saavutetaan toteuttamalla terveysalan kasvustrategian vuosien 2020–2023 tiekartan toimenpiteet.
- Luodaan Business Finlandin alaisuuteen veturiohjelma terveysteknologia-alalle.

Kunnioittavasti

Matti Mannonen, johtaja, Uuden luominen
puh. 040 544 7047

TEKNOLOGIATEOLLISUUS RY